

УДК 340

Т.І. БОНДАРУК

Тетяна Іванівна Бондарук, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

ТЕРНИ І ЗІРКИ АКАДЕМІКА ВУАН ОНИКІЯ МАЛИНОВСЬКОГО (ДО 150-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

2018 р. відзначається сторіччя Національної академії наук України. Від самого початку основними засадами устрою УАН визначалися національні, державні та гуманістичні¹, і які є актуальними і сьогодні. 2018 р. виповнюється 150 років від дня народження одного із її блискучих академіків-правників Оникія Малиновського², гаслом усього життя якого були гуманізм та антропоцентризм, а наукова і життєва позиції базувалися на принципах гідності, сумлінності й чесності. І в цьому зв'язку звертання до основних віх творчого і життєвого шляху цього талановитого науковця та інтелектуала набуває символічного сенсу, адже привертає увагу до незмінних академічних чеснот, що визначали і, хочеться вірити, визначатимуть, діяльність академії в найскладніших періодах її діяльності.

Народився майбутній академік 4 (15) вересня 1868 р. у місті Острозі Волинської губернії в сім'ї ремісника. Закінчив приходську школу, потім середню прогімназію. Далі освіту продовжив у Київській колегії Павла Галагана. По закінченні колегії навчався на юридичному факультеті Київського університету св. Володимира. Наукові уподобання майбутнього вченого сформувалися під впливом видатних вчених – професорів О.Ф. Кістяківського, який викладав кримінальне право, та історика права М.Ф. Владимирського-Буданова. Своїм учителем Оникій Олексійович вважав також професора російської історії В.Б. Антоновича.

Під відчутним впливом своїх викладачів О.О. Малиновський вже на другому курсі починає поглиблено досліджувати право Великого князівства Литовського, долучившись до розробки історії т. зв. західноруського права, під керівництвом М.Ф. Владимирського-Буданова та Ф.І. Леонтовича. Згодом такі студії складуться як Київська історико-юридична школа або школа західноруського права³. Серед її учасників талановиті правознавці М.О. Максимейко, Г.В. Демченко, М.М. Ясинський. Прикметно, що вже студентська праця майбутнього академіка, видана під назвою «Учение о преступлении по Литовскому Статуту» (1894 р.) досьогодні, вважається в літуаністиці класичною, а сама концепція західноруського права згодом була покладена в основу досліджень Комісії для виучування західноруського та українського права ВУАН⁴. У Києві формується і громадянська позиція науковця, яка залишається практично незмінною протягом усього його життя – робота для просвіти населення, що є неодмінною умовою розвитку суспільства.

Після закінчення університету О.О. Малиновський – в.о. екстарординарного професора, а від 1904 р., після захисту дисертацій на ступінь магістра з державного права – екстарординарний професор юридичного факультету нововідкритого Томського університету. У Томську розкривається його викладацький, лекторський, організаторський талант. Він викладає курс історії російського права і енциклопедії (теорії) права, виступає з публічними лекціями, стає одним із лідерів сибірських кадетів, редактором місцевої газети «Сибирская жизнь», виступає організатором Вищих Сибірських жіночих курсів. Провідною є роль вченого у Томському юридичному товаристві, на засіданнях якого жваво й нерідко критично обговорювалися суспільні процеси, висловлювалася критика пануючої в державі сваволі.

Інтенсивна громадська активність не перешкождала науковим пошукам. Серед праць історико-правового спрямування – «Сборник материалов, относящихся к истории панов Рады Великого княжества Литовского» (1901 р.), «Древнейшая русская аристократия» (1903 р.), «Рада Великого княжества Литовского в связи с боярской думой Древней Руси. Часть 1 и 2» (1903–1904 рр., 1912 р.), цикл праць з історії Сибіру та історії звичаєвого права.

Найгучніший резонанс отримала праця вченого «Кровавая месть и смертные казни» (1908 р.). Історико-юридичне дослідження смертної кари було схвально сприйняте прихильниками скасування смертної

кари. Так, Л. Толстой у вересні 1910 р. писав О.О. Малиновському, що ця праця зробила неможливе – примирала його з офіційною наукою⁵. Водночас вона виявилася останньою краплею в чаші терпіння попечителя Томського учбового округу Л.І. Лаврентьєва, який, за власним визнанням, «упродовж цілих 12 років спостерігав діяльність Малиновського і за будь-якого різкого її виявлення повідомляв у міністерство освіти»⁶. 1911 р. він домогся звільнення О.О. Малиновського з університету. А 1912 р. за звинуваченням у заклик до повалення існуючого ладу, як була розцінена критика ученим каральних заходів самодержавства в його працях, Судовою палатою його було засуджено до перебування у фортеці, «крамольну» ж книгу наказано було знищити. Уникнути покарання вченому допомогла амністія на честь 300-річчя дому Романових.

1913 р. О.О. Малиновський призначається на кафедру історії російського права провінційного Варшавського університету. У Варшаві вчений допрацьовує і видає «Лекции по истории русского права. Выпуск 1. Введение. Литература. Источники. История государственного права» (1914 р.), які були чи не першою спробою запровадити елементи литовсько-руського права – права, яке діяло на руських землях в період їх входження до Великого князівства Литовського – у загальний курс історії права. 1915 р. О.О. Малиновський разом з університетом був евакуйований до Ростова-на-Дону, де вуз було перейменовано на Донський (згодом Ростовський) університет.

І у Варшаві, і у Ростові учений, окрім викладання в університеті, продовжує вести активну просвітницьку та громадську роботу, а після Лютневої революції займає ряд офіційних посад⁷, активно співпрацює з виданнями «Приазовский край», «Донская волна», «Родина», «Народник» тощо, що врешті призводить до його звільнення з університету (червень 1920 р.) та арешту Донською надзвичайною комісією (Дончека) за політичні переконання, перебування в партії кадетів і публікацію антибільшовицьких статей. Після багатьох поневірянь – засудження до розстрілу, потім – до 15-річного ув'язнення, згодом 5-річного перебування у таборі, завдяки зусиллям та клопотанням багатьох державних діячів і відомих науковців О.О. Малиновський вийшов на волю у лютому 1924 року.

Попри доволі м'який режим ув'язнення (працював над проектом кримінального кодексу, певний час жив на приватній квартирі) науковець вповні відчув руйнівний вплив радянської пенітенціарної системи. Яскравою ілюстрацією страхіть за ґратами, постійного очікування найстрашнішого, є роздуми О.О. Малиновського про завжди актуальну для нього проблему смертної кари, з приводу похвальби співробітника Дончека про розстріл ним 331 людини: «смертна кара – страшне зло, і насамперед для тих, які страчують... Як могла людина дійти до того, що вбиває собі подібних... Як могла людина дійти до того, що хвалиться убивством 331 і мріє про вбивство ще 551? Як могло трапитися, що такий гріх, такий злочин здійснюється Людиною, що таке нещастя обрушилось на людину?»⁸.

Показово, що після звільнення, коли стало питання про поновлення науковця в університеті Ростова, для чого потрібна була санкція Дончека, він у щоденнику пише: «я подав письмову заяву, що вважаю нижче своєї гідності, як діяч науки і викладач вищої школи, звертатися у таку установу (яка переслідує цілі, що не мають нічого спільного з культурою і освітою), з проханням дозволити мені займатися моєю професійною діяльністю»⁹.

6 квітня 1925 р. його обирають академіком ВУАН на кафедру звичаєвого права. Цьому сприяли майже неперервні стосунки О.О. Малиновського з українськими і, зокрема київськими, вченими. Проте активно вчений включився в академічне життя лише 1926 р. після переїзду з Москви, де він короткочасово працював у Центральному архіві до Києва.

Працює в Комісії для виучування історії західноруського та українського права, певний час очолює Комісію для виучування звичаєвого права, секцію кримінального права у Комісії по виучуванню радянського права, Правниче товариство при ВУАН. Його академічний доробок становить більше 20 праць, серед яких виділяються студії з кримінального та карного права, звичаєвого права.

Наприкінці 20-х рр. працювати в академії стає дедалі складніше. В умовах сваволі чиновників, ревізій, чисток, скорочення штатів, що супроводжували боротьбу за «радянизацію» науки, розгорнуту у ВУАН, все менше місяця залишалося для справжньої наукової роботи. Проведена у липні 1930 р. комісією ЦКК перевірка роботи академії та чистка її апарату виявили багато т. зв. «псевдо-вчених», серед яких опинився й О.О. Малиновський. Його ім'я згадувалося і в статті С.Г. Борисенка «Російське великодержавництво в концепції «історії західноруського права», де критикувалися «хибні методологічні підходи» вченого. Але цієї статті О.О. Малиновському не довелося побачити. Залишившись без роботи, він помер 12 січня 1932 р., реабілітований же був лише 1993 року.

Так коротко можна описати життєвий і творчий шлях цієї непересічної особистості, яка відчула на собі трагізм і потенціал зламу епох. Все його життя є прикладом пошуків та відстоювання ідентичності себе як особистості, вченого, громадянина, які були притаманні практично всім інтелектуалам – людям здатним мислити творчо – і російської, і радянської імперії.

Вже початок творчого життя Малиновського був детермінований ідеологією, яку визначала тріада – самодержавство, православ'я, народність, а напрям наукового пошуку – соціальним замовленням – довести історичну російськість приєднаних від Польщі земель. Певним чином науковим дивом можна вважати, що сумлінне виконання поставленого завдання київськими вченими-юристами доводило самотній характер західноруського – українського – права.

Томський період життя вченого пройшов під знаком його активної боротьби за скасування смертної кари і ширше – проти самодержавства як тиранії над Людиною. Та, власне, на боротьбу за Людину, за під-

несення її освіченості, культури, врешті гідності, були спрямовані зусилля О.О. Малиновського – організатора освітніх центрів та громадських рухів, лектора, авторитетного автора популярних праць – коротких розвідок, в яких просто і доступно розповідалося про складні речі – республіку, монархію, кару, свободу.

Антибільшовизм післяжовтневого етапу життя і творчості науковця, це насамперед, як він пише у щоденнику, протест проти неправильних методів управління – проти розстрілів, гвалтів, арештів, грабунку, знищення культурних цінностей, а не проти ідеї радянської влади – ідеї влади трудового народу, тобто ідеї глибоко демократичної¹⁰. Як він хотів вірити, ця ідея вповні відповідала його демократичним переконанням як вихідцю із ремісничої родини та трудоголіку на науковій ниві. Гіркий, страхітливий досвід років перебування під слідством Дончека та відбування покарання, коли Дамоклів меч революційного «правосуддя» здавався невідворотним, істотним чином похитнули не лише здоров'я вченого, а й віру у правильність такими методами будованої нової держави. «Я, – пише у щоденнику О.О. Малиновський, – усіма фібрами душі ненавидів старий режим... у своїх книгах і брошюрах, у газетних і журнальних статтях, у лекціях, промовах і доповідях я вказував на ненормальність і неспроможність невідповідного новим умовам життя, і шкідливого старого режиму. Я завжди був у рядах тих, хто боровся за свободу... Але, коли почалося поглиблення революції, коли революція політична почала змінюватися революцією соціальною... я не міг не задуматися... встановлення соціалістичного ладу в Росії мені уявлялося дивом. Я не повірив у диво»¹¹.

Академічний – радянський – період О.О. Малиновського, збігається із «зоряним» періодом академічної гуманітаристики загалом, коли досить несподівано відкрився коридор можливостей для власне українських студій. Так, попри все, з подіями 1917 р. О.О. Малиновський пов'язував новий етап життя: «я маю право і зобов'язаний продовжувати те служіння народу, в якому пройшло все моє життя... в нових умовах я маю право і зобов'язаний принести народу свої знання, досвід і здібності»¹². Сподівався на особистий і суспільний творчий злет, оскільки «творчі здібності великого українського народу не можуть не розквітнути в умовах свободи, яку обіцяла революція»¹³.

Новий імпульс отримали зокрема дослідження українського права, як їх самостійного об'єкта, адже «без національного самостиснення можна говорити, що історія українського права має особливо надзвичайний інтерес через різноманітну, повну несподіваних з поверхового погляду переходів від волі до поневолення, то гірку, то героїчну долю українського народу»¹⁴. О.О. Малиновський розглядав її як частину історії культури. Історія права, пише вчений, є необхідною складовою частиною історії культури, бо право – важливіше явище суспільного життя людей. Поруч з історією права до складу історії культури входять: історія економічного побуту, історія церкви і релігії, історія освіти, історія літератури, науки, мистецтва. Отже, пізнання права для вченого полягало у намаганні відтворення всього багатоманіття історико-правової реальності. Лише за такої умови, на думку вченого, можна реалізувати «притаманну нам потребу не тільки знати, але і розуміти; ми намагаємося заглибитися в смисл явищ, які спостерігаємо, намагаємося пізнати, як і чому ці явища здійснюються»¹⁵.

Вчений був переконаний, що для такого заглиблення треба досліджувати умови соціального життя, умови зовнішньої природи, утворені під їх впливом національні особливості та діяльність особистостей. Вчений критикував те, що більшість дослідників історії права сповідує суто «юридично-догматичний характер: були й такі й такі явища юридичного побуту й вони характеризувалися такими і такими рисами. Це потрібно, але цього мало: треба виявити юридичні факти минулого, але треба так само з'ясувати історичний процес розвитку права, себ-то: з яких причин виникли явища юридичного побуту та як, за яких умов, з яких причин вони змінювалися»¹⁶.

Право, оскільки є явищем культури, в концепції О.О. Малиновського – це одна з ознак національності. Що стосується українського права, то виявити українське звичаєве право за всі доби його історії – це справа, пов'язана з дуже великими труднощами, незважаючи на те, що для вченого було очевидним: «український народ не міг втратити своїх національних особливостей, нехай як силувалися його зполючати, знімеччити та зрусифікувати протягом сторічч... заховав своє національне обличчя». З огляду ж на особливості його історичного розвитку вчений вважав, що «минуле українського народу в царині права, треба назвати історією права українського народу, а не історією українського права».

У цьому зв'язку значний інтерес, з огляду на відкритість питання про наукову життєздатну періодизацію історії держави і права загалом і України зокрема¹⁷, викликають відповідні погляди О.О. Малиновського. Вчений доходить висновку, що враховуючи особливості регіональної історії права, найдоцільнішою системою є викладення історії українського права по галузях права, а не за періодам »¹⁸, і, навіть, пропонує орієнтовну систему такого курсу: вступ (історія науки та література й історія пам'яток); історія українського державного права у зв'язку з правом фінансовим, військовим, адміністративним та церковним; історія кримінального права; історія цивільного права; історія судового права, включно з судоустроєм. Солідаризуючись з іншим видатним українським правником Ф.В. Тарановським, він висував основним критерієм для поділу історичного процесу на періоди правові принципи¹⁹.

Значну дослідницьку увагу правознавець приділяє пенітенціарній системі²⁰, шляхи реорганізації якої він ясно бачив і як історик права, і як колишній в'язень, а спеціальні праці вченого по суті становлять програму реформування пенітенціарної системи, положення якої не є архаїзмами і сьогодні. Відповідні студії вченого разом з іншими працями криміналістичного циклу²¹ дають змогу говорити про послідовне відстоювання ним гуманістичних начал у цій непростій суспільній сфері.

Маловивченою залишається наукова спадщина О.О. Малиновського в галузі соціології права. Разом із тим він широко використовував надбання зарубіжної та вітчизняної соціології і методи емпіричних соціологічних досліджень у вивченні проблем походження права та праворозуміння, правової соціалізації особистості, умов і причин злочинності та особистості злочинців, а також у виробленні карної політики та засад пенітенціарного права тощо²².

Значне місце в його наукових пошуках займає проблема правоутворення, зокрема звичаєве право. 1927 р. побачила світ його монографія «Революційне радянське звичаєве право», яка містила ґрунтовний аналіз процесу правоутворення і праворозвитку з огляду на умову «дійсності» права, що не залишається на папері, а використовується у реальному житті, перебуваючи у тісному зв'язку з умовами та обставинами, які постійно змінюються²³.

Іншим зрізом соціокультурного підходу до права є праці О.О. Малиновського, присвячені дослідженню правових аспектів у творах А.П. Чехова, М.В. Гоголя, А.С. Пушкіна, Т.Г. Шевченка та ін. Адже, як вважав вчений, художня література, змальовуючи різні явища суспільного життя, дає оцінку діючого позитивного права і вказує ідеали в області права, ... задачею правознавства є широка і вільна критика з точки зору відповідності позитивного права ідеалам суспільства, а (...) між правознавством і художньою літературою існує тісний і нерозривний зв'язок²⁴.

Радянська правова парадигма не дала можливості інституціоналізуватися такому напрямку правознавства, натомість в американських і європейських юридичних навчальних закладах від 1970 р. напрям «Право і Література» («Law and Literature») в міждисциплінарних правових дослідженнях бурхливо розвивається і надає нові можливості для правопізнання.

Оригінальністю відзначалося бачення дослідником науки як галузі духовного життя, мета якої полягає в шуканні правди і смислу життя. Вибудовуючи в роботі «Університет в сочиненнях А.П. Чехова» свою концепцію університетської освіти, він зокрема зазначає, що ніяких практичних цілей наука не повинна мати. Ціль наук – істина. Якщо з цієї точки зору подивитися на науки юридичні... в університеті, вважав учений, то скажемо так: юридичні науки не переслідують практичних цілей, вони не містять в собі тих практичних знань, які необхідні практичному юристу – судді, прокурору, адвокату; ціль юридичних наук – з'ясування смислу і правди в явищах юридичного життя людей; задача юридичних наук, задача юридичного факультету полягає не в тому, щоб готувати для життя практичних юристів, а в тому, щоб готувати освічених юристів²⁵.

Пізніше, перебуваючи за ґратами, він доводить: ціль науки – відшукання істини. Не може бути двох істин – буржуазної і пролетарської. Щоб відкрити наукову істину, ученому має бути надане невід'ємне право людини і громадянина – свобода думки, свобода наукового дослідження і наукового викладання. Ця свобода – над класовими інтересами. Точно такі ж надкласові такі принципи, як свобода совісті, недоторканність особи, і зокрема святість і недоторканність людського життя²⁶.

Відтак, високо піднімаючи ідею університету, О.О. Малиновський наділяв цю інституцію функціями, наближеними до сакральних, а духовність висував запорукою відшукання справедливості, що для юриста має стати константою його професійної діяльності, а для суспільства – умовою процвітання.

Отже, як показує навіть побіжний огляд творчості академіка Оникія Малиновського, право він розглядав як явище соціокультурної дійсності. Такий підхід вченого якісно вирізнявся на тлі утвердження, а згодом і панування, в радянській правовій науці позитивного праворозуміння. Це разом з іншими суто політичними чинниками, фактично більш чим на 70 років спричинило вилучення доробку Оникія Малиновського, як і багатьох інших українських академічних правознавців, з наукового обігу. І хоча упродовж 20 останніх років дослідження його творчості проводяться доволі інтенсивно, цілісний її аналіз ще попереду.

Різноманітність і глибина натури, що поєднувались з працелюбством і талантом дослідника, стимулювали О.О. Малиновського до плідних пошуків у різних галузях науки і життя, але мали загалом одну мету – «пробудити благородні пориви, і почуття любові і солідарності – адже в цьому моральний прогрес, у цьому завоювання духовної культури. [...] слід визнати основним началом співжиття найважливішу ознаку – святості і недоторканості людського життя»²⁷. Немає кінцевої цілі прогресу. Прогрес – вічне устремління до кращого і досконалого. Питання не про кінцеву мету, яка має бути досягнута раз і назавжди, а питання про ціль, заради якої здійснюється удосконалення. Ця ціль – людська особистість [...] гармонійна, багатогранна і широка людська особистість»²⁸.

Яких би наукових проблем не стосувалися його дослідження, характерною їх ознакою був аналітичний підхід до правової дійсності, коли сумнівам, перевіркам і оцінкам розуму підлягала правова реальність в усій її різноманітності, а їх осердям завжди була Людина. І це, вочевидь, найголовніше, що робить праці академіка Малиновського сучасними на всіх стадіях суспільного прогресу.

¹ Володимир Іванович Вернадський і Україна: у 2 кн. – К.: Нац. бібліотека України ім. В.І. Вернадського, 2011. – Кн. 1: Науково-організаційна діяльність (1918–1921) / уклад. О.С. Онищенко, Л.А. Дубровіна, С.М. Кіржаєв та ін. – С. 552.

² Усенко І.Б. Малиновський Оникій Олександрович / І.Б. Усенко // Антологія української юридичної думки: в 10 т. / редкол. Ю.С. Шемшученко та ін. – К.: ВД «Юридична книга», 2002. – Т. 2: Історія держави і права України: Руська Правда. – С. 379–381; Усенко І.Б. Малиновський Оникій Олександрович / І.Б. Усенко, О.О. Кваша // Антологія української юридичної думки: в 10 т. / редкол. Ю.С. Шемшученко та ін. – Т. 7: Кримінальне право. Кримінальний процес. – К.: ВД «Юридична книга», 2004. – С. 337–343; Наукова спадщина академіка О.О. Малиновського і сучасність: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 4–6 груд. 2008 р.) / редкол.: І.Б. Усенко (голова) та ін. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2010. –

231 с.; Наукова, просвітницька та політична спадщина академіка І. Малиновського і сьогодення : матеріали І Міжнародного наук.-практ. семінару (16 березня 2012 р.). – Острог, 2012. – 210 с.; *Берзін П.* Оникій Олексійович Малиновський – вчений, який заплатив свободою за свої наукові й політичні принципи / П. Берзін // *Юридична Україна*. – 2016. – № 5–6. – С. 108–132.

³ *Бондарук Т.* Західноруське право: дослідники і дослідження (Київська історико-юридична школа) / Т. Бондарук. – К.: 2000. – С. 54–63.

⁴ Праці Комісії для вивчення західноруського та українського права. – К., 1925. – Вип. 1. – С. 2.

⁵ Письма Л.Н. Толстого (1848–1910). – М., 1910. – С. 343.

⁶ Томский университет. 1880–1980. – Томск, 1980. – С. 70.

⁷ *Усенко І.Б., Кваша О.О.* Малиновський Оникій Олексійович... С. 340.

⁸ *Малиновський О.* Ростовський щоденник 1920 // Інститут рукописів НБУВ. Ф. 356. Од.зб. 7. Арк. 52.

⁹ Там само. Арк. 83.

¹⁰ Там само. Арк. 72.

¹¹ Там само. Арк. 54.

¹² Там само. Арк. 90.

¹³ *Малиновський І.* Треба знати і вивчати історію українського права / І. Малиновський // *Червоне право*. – 1928. – № 1. – С. 15–16.

¹⁴ Там само. – С. 58.

¹⁵ *Малиновський І.* Лекції по истории русского права / И. Малиновский. – Ростов-на-Дону, 1918. – С. 6.

¹⁶ *Малиновський І.О.* Курс історії права українського народу (з приводу «Лекцій по історії українського права» Р. Лашенка, професора Укр. Університету в Празі) / І.О. Малиновський // Праці комісії для вивчення історії західноукраїнського та українського права. – К., 1927. – Вип. 3. – С. 393.

¹⁷ *Іванова А.* Проблеми періодизації історії держави і права України / А. Іванова // *Правова держава*. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. – Вип. 20. – С. 58.

¹⁸ *Малиновський І.О.* Вказана праця. – С. 385.

¹⁹ *Малиновський О.О.* Рец.: Тарановський Ф.В. Періодизація в історії права / О.О. Малиновський // Праці комісії для вивчення історії західноукраїнського та українського права. – К., 1927. – Вип. 3. – С. 422.

²⁰ *Бондарук Т.І.* Пенітенціарна концепція академіка Оникія Малиновського / Т.І. Бондарук // Проблеми протидії злочинності: історико-правовий аспект: матеріали XVIII міжнародної історико-правової конференції (с. Стерегущє, 13–17 вересня 2007 р.) / редкол.: О.В. Тимошук (голова), Д.В. Велигодський (відпов. секретар), О.Н. Ярмиш та ін. – Сімферополь: ДОЛЯ, 2008. – С. 194–199.

²¹ *Бондарук Т.І.* Кримінально-правові погляди академіка Оникія Малиновського / Т.І. Бондарук // *Правова держава: Щорічник наукових праць*. – К., 2008. – Вип. 19. – С. 97–103.

²² *Музика І.В.* З історії вітчизняної соціології права: О.О. Малиновський / І.В. Музика // *Правова держава: Щорічник наукових праць*. – К., 2011. – Вип. 22. – С. 33–38.

²³ *Малиновський О.* Революційне звичаєве право / О. Малиновський. – К., 1927. – С. 25.

²⁴ *Малиновський І.* Вопросы права в сочинениях А.П. Чехова / И. Малиновский. – Томск, 1905. – С. 3.

²⁵ *Малиновський І.* Университет в произведениях А.П. Чехова / И. Малиновский. – Томск, 1904. – С. 9.

²⁶ *Малиновський О.О.* Щоденники. 1920. Арк. 54.

²⁷ Там само. Арк. 98.

²⁸ Там само. Арк. 115.

Резюме

Бондарук Т.І. Терни і зірки академіка ВУАН Оникія Малиновського (до 150-річчя від дня народження).

Розглядаються основні віхи життєвого і творчого шляху Оникія Олексійовича Малиновського в контексті суспільних процесів кінця XIX – початку XX ст., аналізуються основні наукові здобутки, окреслюється його громадянська та наукова позиція.

Ключові слова: академія наук, історія права, пенітенціарна система, праворозуміння, київська історико-юридична школа.

Резюме

Бондарук Т.И. Тернии и звезды академика ВУАН Оникия Малиновского (к 150-летию со дня рождения).

Рассматриваются основные вехи жизненного и творческого пути Оникия Алексеевича Малиновского в контексте общественных процессов конца XIX – начала XX в., анализируются основные научные достижения, рассматривается его гражданская и научная позиция.

Ключевые слова: академия наук, история права, пенитенциарная система, правопонимание, киевская историко-юридическая школа.

Summary

Bondaruk T. Thorns and stars of Academician VUAN Onikiya Malinovsky (up to the 150-th anniversary of birthday).

The main milestones of the life and creative way of Onikii Alekseevich Malinovsky in the context of social processes of the end of the XIX – early XX centuries are analyzed, the main scientific achievements are analyzed, his civil and scientific position is outlined.

Key words: academy of sciences, history of law, penitentiary system, legal thinking, Kyiv historical and law school.